

Νικόλαος Γονατάς (1930-2014): η εναρμόνισις της σοφίας και της αρετής

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΜΠΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ*

*χρεῶν δέ σε πάντα πυθέσθαι
ἤμην Ἀληθείης εὐκυκλέος ἀτρεμῆς ἦτορ*

Παρμενίδης

Η εμβάθυνσις εἰς τὸν χρόνον τὸν νευροεπιστημῶν προσφέρει εἰς τὸν επιστήμονα ἀνέκφραστη χαρά, ενθουσιασμόν καὶ πληρότητα. Τὸν προσεγγίζει εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ δίδει βαθύ καὶ μοναδικῆς ἀξίας νόημα εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς του. Ὅταν δὲ ἡ πορεία του κοσμεῖται καὶ ἀπὸ πολῦτιμα ἔργα προσφοράς, τὰ ὁποῖα γίνονται δομικοὶ λίθοι καὶ σταθεραὶ βαθμίδες διὰ νὰ ἀνέλθῃ ἡ σκέψις πρὸς ὑψηλά καὶ νὰ διευρυνθῶν οἱ ὀρίζοντες, τότε πλέον ἡ ζωὴ του δὲν σβύνει ποτέ. Εὐχαράσσεται βαθιά εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἐπιστήμης καὶ νικά τὰ μέτρα καὶ τὰς διαστάσεις τοῦ χρόνου.

Τὴν 7ην Ὀκτωβρίου, ὁ Νίκος Γονατάς ἐγκατέλειπε τὰ γῆινα διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν χώρα τοῦ αἰωνίου, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν. Ἡ ψυχὴ του ἦτο ἤδη γεμάτη με αἰώνιες ἀλήθειες, ἀξίες καὶ ἰδανικά, γεμάτη με προσφορά καὶ ἠθος. Ἄοκνος ἐργάτης, γεννημένος διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, σταθερὸς εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς στόχους του, διδάσκαλος με εὐγενῆ ἀκαδημαϊκὴν συνείδησιν, συγγραφεὺς πολυγραφώτατος, ἀνιχνευτὴς τῆς ἀληθείας, ἐτίμησεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐπιστήμην ὅσον ὀλίγοι. Εὐγενῆθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὰς 30 Μαρτίου τοῦ 1930. Ἐγνώρισεν τὴν τραγικὴν περίοδον τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς καὶ ἐνεχάραξεν ἐπώδυνες μνήμες. Ἐπεράτωσεν τὴν μέσων ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Κολλέγιον «Ἀνατολία» τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐσπούδασεν ἐν συνεχείᾳ ἱατρικὴν εἰς τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον. Τὸ 1957 μετέβη εἰς ἨΠΑ καὶ ἠσκήθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παθολογίαν εἰς Jersey City Medical Center. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὸ Albert Einstein College of Medicine εἰς τὸ Montefiore Medical Center τῆς Νέας Ὠρκῆς, ἔνθα ἐνετρήθη εἰς τὴν παθολογικὴν Ἀνατομικὴν καὶ ἐν

συνεχείᾳ τὴν Νευροπαθολογίαν ὑπὸ τὸν Harry M. Zimmerman, συνεργαζόμενος κυρίως μετὰ τῶν Robert Terry, Saul Korey καὶ μετὰ τῶν Asao Hirano καὶ Kinuko Suzuki, συνδυάζων συγχρόνως τὴν Κλινικὴν καὶ τὴν Πειραματικὴν Νευρολογία μετὰ τῆς Κυτταρικῆς Βιολογίας καὶ τῆς Ἡλεκτρονικῆς Μικροσκοπήσεως. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξεπόνησεν μετὰ τῶν Terry καὶ Weiss τὴν ἐξαιρετικὴν μελέτην ἐπὶ τῆς λεπτῆς υφῆς τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν νόσον τοῦ Alzheimer (Am. J. Pathol., 1964; 44:269-297) καὶ μετὰ τοῦ Elliott Robbins τὴν υπερμικροσκοπικὴν μελέτην τοῦ κυττάρου κατὰ τὴν μίτωσιν (J. Cell Biol. 1964; 21:429-463).

Ἀκολούθως ὁ Γονατάς συνηργάσθη μετὰ τοῦ Milton Shy, Καθηγητοῦ καὶ Διευθυντοῦ τῆς Νευρολογικῆς Κλινικῆς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πεννσυλβανίας, ἐντρυφήσας εἰς τὴν Μυοπαθολογίαν, παρέχων σημαντικὴν προσφορὰν εἰς τὸν χρόνον τῆς μελέτης τῆς λεπτῆς υφῆς τῶν συγγενῶν μυοπαθειῶν.

Εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πεννσυλβανίας ἀπέπτυξεν καὶ διηύθυνεν ἐπὶ ἔτη τὸ ἐργαστήριον τῆς Νευροπαθολογίας καὶ Πειραματικῆς Νευρολογίας, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε τμήμα ἠλεκτρονικῆς μικροσκοπήσεως, ἱστοκαλλιέργειῶν, ανοσοϊστοχημίας, πειραματικῆς νευροπαθολογίας καὶ ἐκάλυπτεν ἐκ παραλλήλου πλήρως ὅλον τὸ φάσμα τῆς Κλινικῆς Νευροπαθολογίας. Εἰς τὰς 3 Ὀκτωβρίου ἡ Amy Gutmann, 8η Πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πεννσυλβανίας, ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Γονατὰν συγχαίρουσα αὐτὸν διὰ τὴν ἐπὶ πλέον τῶν 50 ἐτῶν, ἕως τῆς κοιμήσεως του, συνεχῆ προσφορὰν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πεννσυλβανίας, κατὰ τὴν ὁποῖαν κατέστησεν τὸ ἐργαστήριον τῆς Νευροπαθολογίας « Ἐθνικὸν Πρότυπον Ἀριστείας».

Τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν αἰτιοπαθογένειαν τῶν ἐκφυλιστικῶν νοσημάτων τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐξεδηλώθη ταχέως διὰ τῆς ἐστίασεως

* Ομότιμος Καθηγητὴς Νευρολογίας
Διευθυντὴς Ἰνστιτούτου διὰ τὴν Ἔρευναν τῆς Νόσου
Alzheimer καὶ τοῦ γήρατος.

της ερεύνης του κυρίως εις την μελέτην των αλλοιώσεων των οργανυλλίων του νευρικού κυττάρου και ιδίως της συσκευής του Golgi, ο ρόλος της οποίας εμελετήθη υπό του Γονατά και των συνεργατών του εκτενώς (J Neurol Sci 219(1-2): 45-53, 2004. Lat Scler and o Motor Neur Disord 4: 17-21, 2003. Intern J Oncol 22: 1045-9, 2003. Acta Neuropath 103: 243-7, 2002. Neuropath 22: 61-5, 2002 . J Neurol Sci 173: 63-72, 2000. J Neurol Sci 173: 53-62, 2000).

Η συγγραφική προσφορά του Γονατά ανέρχεται εις 227 δημοσιεύσεις εις υψηλής επιστημονικής εμβελείας περιοδικά όπως είναι το American Journal of Pathology, το Journal of Neuropathology and experimental Neurology, το Journal of Neuroscience, το Journal of Cell Biology, το Nature και έτερα. Μετά του Shy περιέγραψεν σύνδρομον, το οποίον φέρει το όνομα των (Shy- Gonatas), οι κλινικοί χαρακτήρες του οποίου συνίστανται εις μεγάλην απώλειαν βάρους, κεντρομελικήν ελάττωσιν της ισχύος των άκρων, διπλωπίαν, ελάττωσιν της οπτικής οξύτητος, παρεγκεφαλιδικήν αταξίαν, φαρυγγικά συμπτώματα, καρδιακήν αρρυθμίαν, δυσμορφία του προσώπου και άνοϊαν.

Ο Γονατάς ετιμήθη διά την επιστημονικήν προσφοράν του διά πολλών σημαντικών διακρίσεων, όπως είναι το βραβείον Gold Headed Cane, το 2009, της Αμερικανικής Εταιρείας της Ερευνητικής Παθολογίας (ASIP) και το «Βραβείον Καταξιώσεως» της Αμερικανικής Νευροπαθολογικής Εταιρείας, κατά το αυτό έτος, διά την συμβολήν του εις την Νευροπαθολογίαν, τιμηθέντων συγχρόνως και των Peter C. Burger και Pierluigi Gambetti.

Ο Νίκος Γονατάς είχε την τιμήν να αναγορευθή επίτιμος διδάκτωρ της Ιατρικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εκ της

οποίας απεφοίτησεν. Ήδη η Ακαδημία των Αθηνών τον είχε τιμήσει εντάσσουσα αυτόν εις τα μέλη της από το 1984. Εκ παραλλήλου είχε την χαράν να εκλεγθή ομοφώνως πρώτος πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Ελλήνων Νευροεπιστημόνων, η οποία συνεκέντρωνεν εις την Ελλάδα, ανά διείτιαν τους ανά τον κόσμον επιφανείς Έλληνας Νευροεπιστήμονας, οι οποίοι με συγκίνησιν μετέφεραν τας γνώσεις και την εμπειρίαν των διά να τας μεταφυτεύσουν με ευλάβειαν εις το εύφορον φυτώριον της πατρίδος των.

Ως ισχυρόν δένδρον, το οποίον δίδει δυνατούς κλάδους και ευχύμους καρπούς, ο Νίκος Γονατάς προσέφερεν εις την έρευναν των Νευροεπιστημών 34 επιστήμονας Νευρολόγους, Νευροπαθολόγους, Νευροανοσολόγους, Νευρογενετιστάς, Ειδήμονας εις το Ηλεκτρονικόν μικροσκόπιον, οι οποίοι προσερχόμενοι από όλας τας χώρας εις το Εργαστήριον του εις την Φιλαδέφειαν, ελάμβανον την φλόγα του φωτός της ερεύνης, η οποία έκτοτε δεν έσβυνε ποτέ εις την ψυχήν των και μετελαμπαδέυετο μετά ενθουσιασμού και ευθύνης εις την σκέψιν και την ζωήν των μαθητών των. Παραλλήλως προς την αγάπην προς την έρευναν, οι συνεργάται του απεδέχοντο και το παράδειγμα του ήθους του, το οποίον απέπενεν εντιμότητα, σεμνότητα, λιτότητα, απλότητα, ακρίβειαν, μετριοπάθειαν, υπομονήν, ευθύτητα, αντικειμενικότητα, δικαιοσύνην, μεγαλοψυχίαν και συνεχή αναζήτησιν της αληθείας.

Εδίδασκεν πάντοτε εν σιωπή και εμπράκτως το του Γρηγορίου Νύσσης ότι

«... έστιν έν ήμίν παντός μέν καλοϋ ιδέα, πάσα δέ άρετή και σοφία και πών όπιπέρ έστι πρòς τò κρείττον νοούμενον».